

...ki vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
...dally except Saturdays,
Sundays and Holidays.

...-YEAR XXVI
...to \$6.00
...Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1917.

Chicago, Ill., ponedeljek, 18. decembra (Dec. 18), 1933. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 246

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

...ki individualizem. — Kako
je Dukejeva dolarska princesa
srečna. — Itd.

"American Guardian", ki ga
...Oscar Ameringer, je spet
...nekaj zanimivega, kar
...v prevodu:

Poročila se je dvojica, ki je
...v krepki individualizem.
...veste kaj to pomeni. To je
...ekonomsko-socialna vera
...pozabljenega Herberta
...krije, ki je bil še pred enim
...predsednik Združenih dr-

Dvojica se je domenila, da ku-
...kravo. Kot dva krepka indi-
...bi bila morala kupiti
...kravo, toda toliko de-
...nista imela in prisiljena
...bila kupiti le eno kravo. Zme-
...sta se, da prednji konec
...biti neomejena last-
...moža, zadnji konec krave
...neomejena lastnina žene.
...žena se je na tihem sme-
...da, da je dobro potegnila
...možička, a kmalu je spo-
...veliko zmotno.

Ko je bila krava v hlevu, se
...prvi pravi namenil, da jo po-
...toda individualistična že-
...ga je poglajala proč s svari-
...naj se ne vtika v zadnje
...krave, ki je njena last in
...njena. Dobro, si je mislil
...ki je strogo spoštoval pri-
...lastnino drugih; priznal
...da ima žena prav in odnesel
...kratek, kot dober ekonom se je
...domislil nečesa. Če ne more
...krave na zadnjem koncu,
...žena last, tedaj je prvi
...krave, ki je njegova last,
...vrednosti — zmurnjeno i-
...ki ne prinaša nobenih do-
...in sklenil je, da krave
...več krmil.

Krava je tulila gladu in žena
...hotela dati klaje, toda mož
...je strogo posvaril, naj se ne
...v prednji konec krave,
...to je njegova privatna
...in samo njegova. Žena je
...priznala; ker je dosledno spo-
...vala privatno last drugih, se
...odmaknila. Druga ni mogla
...biti, če je hotela biti zvesta
...principu krepkega individuali-
...Ker ni nihče krmil krave,
...poginila.

Ko je dvojica pokopala vsak
...del krave, je pripomnila,
...bi bila krava lahko ostala
...ako bi bila njuna skupna
...in bi jo oba krmila in mol-
...ampak to bi bil sociali-

Omenili smo že dekle Doris
...ki je pred kratkim dopol-
...enoindvajseto leto in pre-
...kontrola nad 50 milijoni
...arjev, ki jih je podedovala po
...starem očetu, tobačnem
...nagnatu. O tem dekletu poro-
...da živi v večnem strahu
...ugrabitelji in nikamor ne
...brez močne telesne straže.
...stanovanje je obdano z
...privatno armado.

Doris si lahko kupi vse, kar
...lahko razen enega — svobode.
...na ni, in če je v večnem
...pred napadalci, ni sreč-

Da je tako, ni njena krivda.
...je ekonomski red, ki do-
...kopičenje privatnih pre-
...v škodo milijonov ljudi,
...morajo biti siromaki. Doris
...ostale milijonarke bi bile veli-
...srečnejše, če bi vsak dan ne-
...opravljale koristno delo,
...pa se svobodno in brez stra-
...kretale v svobodni družbi.
...kapitalistični sistem u-
...srečo vseh ljudi.

Amerikanskemu Slovincu na
...katoliško-idiotski izbruh
...zadevo o zaseb-
...podjetju vašega lista smo
...iz Ave Marije. Tam
...lažnike! Nam je vseeno,
...je lastnik A. S. in če jih je
...petsto. Jeklarski trust je
...delniško podjetje, ki ima
...delničarjev, vzlic te-
...je privatno podjetje.

PRIPRAVLJANJE ZA KONGRESNO ZASEDANJE

V Washingtonu so se pričele zbi-
rati razne skupine, ki bodo pri-
tiskale na poslance. Kongres
bo — radikalen?

Washington. — (FP) — Glav-
no mesto že kar mrgoli raznih
"deputacij" in lobistov vseh
vrst, ki se pridno pripravljajo
za kongresno zasedanje ko naj-
marljivješi poslanec. Vsaka sku-
pina ima svoje predloge in želje
in tudi svoje prijatelje med kon-
gresniki in senatorji.

Na splošno se pričakuje, da
bo prihodnji kongres — radikalen.
Kako radikalen bo, ne ve-
nihče. Gotovo pa je to, da bo "le-
vo krilo" v obeh zbornicah sku-
šalo poostriiti industrijski zakon
in mu dati zobe odnosa prisiliti
administracijo, da rabi zobe pro-
ti glodalcem. Na drugi strani
bodo pa podjetniški interesi sku-
šali odpraviti vse "ogabne" toč-
ke tega zakona.

Med organizacijami, ki se pri-
pravljajo za kongres, je tudi
Joint Committee on Unemployment,
ki je te dni tukaj zboroval
in izdelal legislativni pro-
gram. Vodi ga profesor John De-
wey, s katerim sodelujejo v glav-
nem odboru tudi Sidney Hill-
man, predsednik Amalgamated
Clothing Workers unije, Emil
Rieve, predsednik nogavičarske
unije in več drugih progresivnih
unijarskih voditeljev ter liberal-
cev.

Program vsebuje deset točk
in sicer:

1. Vlada konstrukcija domov, nove kredite za javna dela pod zadostno plačo.
2. Vlada subvencija državam, ki imajo starostno pokojnino.
3. Vlada subvencioniranje državnih sistemov za brezposelnostno zavarovanje.
4. Znižanje davkov na dolgoročne dolgovne.
5. Federalna podpora šolstvu, vključivši stipendije za revne otroke.
6. Zvezna tržna korporacija za poljedelstvo, da pomaga farmerjem in brezposelnim.
7. 30-urni tednik brez znižanja plač.
8. Opremljenje NRA z zobmi v svrhu protekcije delavstva.
9. Ena milijarda za podpiranje brezposelnih v gotovini poleg apropiacij za vladna javna dela.
10. Večje obdavčenje korporacij in bogatinov v svrhu financiranja vladnega programa in kreiranja nakupne sile delavstva in farmerjev.

Profesor Dewey pravi, da se
razmere delavskih mas še niso
dosti, če sploh kaj izboljšale,
kljub progresivnim tendencam
sedanje vlade. To največ valed
tega, ker je "vlada obdavčila
revne za podpiranje stradaljo-
čih", namesto da bi obdavčila
bogatine in korporacijske profi-
te. Kongres je edini, ki lahko ta
tok zaobrne. Če tega ne stori,
bodo mase vzele stvari v svoje
roke, pravi Dewey.

Ostra zima v Evropi

Dunaj, 16. dec. — Debel sneg
je pokrtil vso južnovzhodno Evro-
po in paraliziral železniški pro-
met. Po mnogih krajih je priti-
skal silen mraz. Na Jadranskem
morju je divjal hud vihar in 10
ribičev je utonilo. V Benetkah
so imeli večeraj veliko povodenj.
Voda je zalila glavni trg.

Duhoven v Nemčiji obsojen v za- por, ker je onečastil svastiko

Berlin, 16. dec. — Joseph
Schmitz, katoliški duhoven v
Porenju, je bil večeraj obsojen na
tri mesece zapora, ker je pisal v
svojem župnijskem listu, da je
nacijsko bandero s svastiko znak
krivoverstva.

Štiri milijone upo- slenih

Po novem letu bodo poskušali
podvojiti to število

Washington, D. C., 16. dec. —
Harry L. Hopkins, federalni ad-
ministrator reliefa, je naznanil,
da je bil načrt predsednika Roo-
sevelta glede prestavljenja štiri-
milionov brezposelnih del-
lavcev uposlenih pri javnih delih
in toliko jih je odpadlo s pod-
porne liste.

Med tem je vlada prejela ne-
štete apele, naj poveča število u-
poslenih, kajti štiri milijone u-
poslenih, raztresenih po vseh dr-
žavah, še ne bo premagalo depre-
sije. Hopkins je obljubil, da bo
vlada vprašala kongres, čim se
snide, za nadaljnje denarne do-
volitve, da bo mogla še to zimo
uposliti druge štiri milijone brez-
poselnih pri javnih delih.

Tožilec zahteva smrt Ma- rinusa in Torglerja

Priporoča pa, da sodišče oprosti
tri bolgarske komuniste, ker
ni dokazov proti njim

Leipzig, Nemčija, 17. dec. —
Včeraj so govorili zagovorniki
obtožencev v požigalskem pro-
cesu. Govorila sta tudi obtožen-
ca Torgler in Dimitrov, ki sta
naglašala svojo nedolžnost. Po-
sebno Torgler, čigar glava je v
nevarnosti, je govoril zelo jakra-
no, opisal vse svoje življenje in
skual prepričati sodnike, da je
absolutno nedolžen pri požigu
zbornične palače. Dimitrov, bol-
garski komunist, katerega je
državni pravdnik Werner pri-
poročal za oprostitev, je govoril
bolj za propagandó. S tem je bi-
la obravnava zaključena in ob-
sodba bo razglašena prihodnje
soboto.

Leipzig, Nemčija, 16. dec. —
Državni tožilec Karl Werner je
v četrtke povzročil senzacijo med
fašisti, ko je v svojem nadalj-
njem sumiranju evidence spre-
menil svoje prejšnje stališče in
predlagal smrtno kazen za dva
obtoženca v požigalskem procesu
za ostale tri obtožence je pa pri-
poročil oprostitev. Werner je za-
hteval, naj sodišče obsodi na
smrt z obglavljenjem Holandca
Marinusa Van der Lubbeja in
komunističnega voditelja Ernsta
Torglerja, toda tri bolgarske ko-
muniste — Dimitrova, Taneva in
Popova — naj oprosti, ker ni no-
benih dokazov proti njim, da bi
bili sodelovali pri požigu zbor-
nične palače. Prej je tožilec za-
hteval kazen za vseh pet.

Paragvajska zmaga je popolna

Montevideo, 16. dec. — Po naj-
novejših poročilih so bile bolivijske
čete popolnoma premagane v
sporni džunglijski provinci Gran
Chaco, za katero se Bolivijski ir
Paragvaj petpa že podrugoto leto
Paragvajci so okupirali glavne u-
trdbe, ki so bile glavni stan bolivijske
armade.

Sodnik odklonil peticijo progresivnih rudarjev

Peoria, Ill., 17. dec. — Tukaj-
šnji federalni sodnik Louis Fitz-
henry je večeraj odklonil peticijo
Progresivne rudarske unije za
injunkcijo, katera bi ustavila
obrat v rovih 18 velikih premo-
govnih družb v Illinoisu iz raz-
loga, ker nočejo uposliti članov
te unije in s tem kršijo zakon
Nire. Sodnik je izjavil, da uni-
ja nima pravice tožiti. Vsaka
tožba glede kršenja federalnih
zakonov mora izvirati iz justič-
nega departmanta federalne vla-
de.

Ameriški poslanik pogostil so- vjetske voditelje

Moskva, 16. dec. — Štirje čla-
ni sovjetske vlade in mnogi o-
stali voditelji Sovjetske unije so
bili sinoči gostje ameriškega po-
slanika W. C. Bullitta, ki jim je
privedel sijajno večerjo. Noben
drugi poslanik v Moskvi še ni li-
mel toliko visokih sovjetskih vo-
diteljev okoli svoje mize.

'PREVEČ FAR- MARJEV!' PRAVI WALLACE

Njegovo letno poročila omenja
čudno paradokso: obilico in po-
manjkanje. Letos je farmer
malo na boljšem ko lansko leto

Washington. — (FP) — "Far-
mar v čudežni deželi" bi bil pri-
meren naslov letnega poročila
poljedelkega tajnika Wallacea,
ki je bilo te dni objavljeno. Vse-
buje 107 strani informacij in
komentarjev o stanju poljedel-
stva.

Iz tega poročila vzemo, "da je
preveč farmerjev." Za pridelava
vsega živeža, ki ga dežela
potrebuje in tudi za sunanji trg
"bi zadostovalo skoraj polovico
manj farmerjev." V bodoče, ko
bo veda še bolj izpopolnila far-
marske pripomočke pri obdelo-
vanju zemlje, izboljšanju seme-
na in pasmi in podobno, bo "za-
dostovalo še manjše število far-
marjev, ki bodo pridelali toliko
ali pa še več ko sedaj."

Ta slika človeka ne navdahnje
s prevelikim optimizmom. Če je
farmerjev preveč in industrijskih
delavcev preveč, kam pa
naj gredo tisti, za katere ni pro-
stora ne v tovarnah ne na far-
mah? Luna, najbližji planet
zemlje, je edina perspektiva.

Tudi poljedelski tajnik se je
dotaknil tega vprašanja v po-
glavju: "Problem distribucije".
Avtor tega dela, ki je najbrj
podtajnik prof. Tugwell, pravi,
da je kupna sila dežele navad-
no vedno dovolj velika, da lahko
pokupi ves pridelek. Čevelj žuli
valed tega, ker je kupna sila pre-
več "popularizirana," preveč e-
nostranska, "valed česar imamo
človeško pomanjkanje sredi obil-
lice. To je največja paradoksa
našega časa."

Človek bi pričakoval, da bi av-
tor odprl tudi vrata, ko je pri-
poročal redistribucijo narodnih
dohodkov in torej kupne sile, ki
se sedaj steka na kup relativno
male skupine bogatinov, in so-
cializacijo narodnega bogastva,
se pa spretno izogne temu vpra-
šanju in se navdušuje za seda-
nji način "reševanja" tega pro-
blema potom procesnega davka.

Farmer je v tem poročilu ur-
giran, naj pristane na sistem
vladnih subvencij odnosno posoj-
il po 10c na funt bombaža in
50c na bušelj koroze, če zniža
produkcijo, kolikor se to zdi po-
trebno poljedelskemu depart-
mentu. To je seveda ekonomska
sabotaža. Kljub temu, da je vla-
da upala z njo znižati letošnji
produkcijo bombaža na 10 mil-
ionov bal, za kar je potrošila
130 milijonov, znaša produkcija
vseeno 14 milijonov bal bom-
baža.

In koliko se je izboljšal far-
marjev položaj pod novim de-
lom? Letošnji prideleki bodo far-
marjem prinesli 6 milijard in
100 milijonov dolarjev, eno mi-
liardo več ko lani, poleg tega
pa bodo od vlade prejeli v obli-
ki procesnega davka 300 mi-
lijonov. Skupaj eno milijardo in
štiristo milijonov več ko lani.

Na drugi stran se narašča
pa cene za 17% vsemu, kar far-
mar kupi. To zvišanje domalega
odtehta večje dohodke in far-
mar ob koncu leta ne bo dosti,
če sploh kaj na boljsem kakor
pred letom. Njegovi povprečni
dohodki so bili lansko leto \$230,
letos pa bodo mogoče za par do-
larjev večji.

Od 1928 so farmerski dolgovni
padi za pet milijard in pol, od
\$14,000,000,000 do \$8,500,000,
000. To največ radi šerifskih
prodaj, pravi Wallaceovo poročilo.
Od vsakih sto farm, ki so le-
tos premenjale gospodarja, jih
je bilo 37 nasilno, to je sodnj-
sko prodanih. Farmerju potre-
bo obresti od dolgov 13% nje-
govih dohodkov.

Wallacejevo poročilo se na
splošno nagiba Tugwellovemu,

NRA v prvem velikem kon- fliktu z jeklarsko družbo

Anglija prevzela vlogo posredovalca in mirtelja

Zunanji minister obišče Paris in
-Rim, da spravi Francijo in I-
talijo

London, 16. dec. — Angleška
vlada se je odločila, da bo igrala
vlogo posredovalca med Francijo
in Italijo, ki sta v konfliktu gle-
de reformiranja Lige narodov in
obnove razorožitvene konferen-
ce. Mussolini bi rad reformiral
Ligo in versajsko pogodbo, toda
Francija noče o tem nič slišati.
Angleški minister za zunanje za-
deve John Simon odputuje v Pa-
riz in Rim, da pridobi obe stran-
ki za kak kompromis in nadalje-
vanje razorožitvene konference
prihodnji mesec.

Paris, 16. dec. — Dr. Edvard
Beneš, češoslovaški zunanji mi-
nister in Paul-Boncour, franco-
ski zunanji minister, sta se večeraj
izpekla za trdno enotno fronto
francije in male entente
proti vsaki koncesiji nacijaki
Nemčiji glede oborožitve in proti
reformam Lige narodov ter ver-
sajake pogodbe, ki jih zahteva
Mussolini.

Insuli mora zapustiti Grčijo

Atene, 16. dec. — Grška vlada
je večeraj obvestila Samuela In-
sulla, ubeženega bivšega čikaške-
ga magnata, da mora 31. januar-
ja zapustiti Grčijo. Njegovo do-
voljenje poteče 31. decembra, to-
da vlada mu je dala mesec dni
časa, da se pripravi na odhod.
Vse dežele naokrog Grške imajo
izročitveno pogodbo z Združenimi
državami. Edini kraji, kamor se
Insull lahko zateče, da bo imel
mir pred ameriškiimi oblastmi,
so Perzija, Afganistan, Ki-
tajska in mednarodna sekcija v
francoškem Maroku.

Linčali zamorca, ki je bil oproš- čen!

Columbia, Tenn. — Šerif tega
okraja je bil 15. t. m. telefonično
obveščen, naj pride iskat truplo
zamorca, ki visi na drevesu "tam
in tam". Šerif je hitro šel tja s
svojimi pomočniki, in našel 20-
letnega črnca mrtvega in viseče-
ga. Pred kratkim je bil ta črnc
aretiran, da je napadel neko be-
lo deklico, toda veleropota ga ni
hotela obtožiti, ker ni bilo doka-
zov. Kdo je fanta linčal, je še
tajnost.

Lindbergh se vrnil domov

Miami, Fla., 17. dec. — Chas.
A. Lindbergh in njegova žena
sta večeraj priletela sem iz Juž-
ne Amerike. Njun polet, ki je
trajal pet mesecev in obsega štiri
kontinente, je s tem dokončan.
Preletela sta okrog 28,
000 milj dalje in prekoracila
južni Atlantik iz Afrike v Bra-
zilijo z enim samim skokom. V
poletu iz Brazilije v Florido sta
se ustavila v Trinidadu, na Por-
toriku in San Domingu.

krilu departmanta, ki je nedav-
no izpodrinil administratorja
"farmarskega new deala" AAA,
George N. Peeka. Ne Tugwell ne
Wallace ne vidita nobene mož-
nosti za povečanje zunanjskega
trga radi ekonomskega naciona-
lizma in visokih carinskih zidov.
Vled tega usmerjata politiko in
skušata zgraditi ameriško po-
ljedelstvo na kapitalističnih
principih.

Glavno načelo teh principov
je registracija pridelkov. "Mar-
ginalna" ali slaba zemlja bo vr-
žena v pašnike in pogozdena. Za
znižano produkcijo bo farmer
odškodovan s procesnim davkom
na račun konzumentov, večino-
ma mestnega prebivalstva. Na
novih in večjih pašnikih bo far-
mar zredil več živine. Odvisno
živino bodo poklali in zakopali.
Novi in večji procesni davki.
Nove paradokse. Dežela čudes?
Yes! in dežela — noreev.

Federalni administrator odredi
sodnijsko akcijo proti Weirton
Steel Company, ki je odprto
pogazila Niro s tem, da je pri-
silila svoje delavce za glasova-
nje kompanijskih zastopnikov

Washington, D. C., 16. dec. —
Hugh S. Johnson, federalni in-
dustrijski administrator, je sino-
či izjavil, da se mora spor med
njegovo administracijo in Weir-
ton Steel Co. rešiti pred federal-
nim sodiščem — in čim prej tem
bolje. On je že priporočil justič-
nemu departamentu, naj takoj na-
stopi proti omenjeni družbi v
Pittsburghu, ki je očitno prelo-
mila Niro, zakon splošne in-
dustrijske obnove, s tem, da je od-
redila na svojo post volitve za-
stopnikov svojih delavcev v Weir-
lirton, W. Va., za kolektivno po-
gajanje in pri tem je izključila
kandidate delavske unije in nad-
zorstvo federalnega delavskega
odborna.

Stališče omenjene družbe je, da
NRA nima pravice diktirati, ka-
ko naj delavci volijo svoje za-
stopnike za kolektivno pogajanje.
Sodišče mora zdaj odločiti, če ima
NRA to pravico ali ne.

Weirton, W. Va., 16. dec. —
Največja farsa v zgodovini a-
meriškega delavskega gibanja je
bila izvršena večeraj, ko so de-
lavci jeklarske družbe Weirton
Steel Company volili svoje
zastopnike za kolektivno pagaja-
nje. Družba je postavila delav-
cem kandidate, vodila volitve in
prešla glasove. Seveda je tudi
zmagala — kakor Hitler v Nem-
čiji.

Od 11,430 delavcev je volilo
9817 in vsi so glasovali za kom-
panijsko unijo, ker so morali!
Voditelji krajevne organizacije
jeklarskih delavcev, spadajoče k
Ameriški delavski federaciji, i-
majo cel kup zapriseženih izjav
od delavcev, ki izjavljajo, kako
so bili prisiljeni — s groznjo, da
izgube delo — glasovati za kom-
panijske kandidate. Veliko šte-
vilo glasovnic je bilo oddano
prasnih ali nalašč pokvarjenih.

Sinoči so imeli organizirani
delavci velik protestni shod pro-
ti očitnim sleparijam in terorju
jeklarske družbe.

Amerika dobila je \$8,898,123 na- mesto 300 milijonov od Evrope

Washington, D. C. — Zadnji
petek, 15. december, je bil pla-
čilni dan za evropske dežele, ki
dolgujejo Ameriki izza vojne, to-
da ameriška vlada je prejela le
sedemnajst del voote, ki jo je
imela dobiti. Pet dežel ni plača-
lo nič, drugih pet je dalo le "to-
ken" ali nekaj malega na račun
in samo ena, Finska, je plačala
ves zapadli obrok. Stric Sam je
dobil samo \$8,898,123, dobiti bi
pa moral približno 153 milijonov
dolarjev, in če bi dolžniki plačali
vse zaostale obroke, bi morali od-
šteti nekaj čez 300 milijonov do-
larjev. Dežele, ki nočejo plačati
nič, so Francija, Belgija, Poljska,
Ogrska in Estonija.

Poljska dobi diktatorsko ustavo

Varšava, 16. dec. — Nova us-
tava poljske republike, ki je že
sestavljena in bo predložena
zbornici prihodnji mesec, bo dala
predsedniku diktatorsko oblast.
Predsednik sam bo imenoval pre-
mierja in smel bo razpustiti par-
lament, vetirati zakone, obtožiti
ministre in postaviti kandidata
za svojega naslednika. Sploh bo
predsednik poljske republike le
po imenu predsednik, faktično pa
bo avtokratični kralj.

Zene v protivojni kampanji

Paris.—Zenska sekcija social-
istične delavske internacionale
je po vseh deželah, kjer ima po-
družnice, pričela z večjo proti-
vojni kampanjo. Izdala je proti-
vojni letak enake vsebine v raz-
nih jezikih. Na boj proti vojni
poziva posebno matere.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
BLAŠILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodna in Zdravna delava (loven Chi-
cago) in Kanada \$5.00 na leto, \$2.00 na pol
leta, \$1.50 na četrt leta; in Chicago in Clairo
\$7.50 na leto, \$5.75 na pol leta; in In-
carnatou \$5.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$5.00 per year,
Chicago and Clairo \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Come oglasor po število.—Rokopisi se ne
vrabijo.

Advertising rates on agreement.—Manu-
scripts will not be returned.

Naslov na vas, kar ima stik s letom:
PROSVETA

667-69 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Domač drobiž

Volitve v Elyju

Ely, Minn. — Dne 5. dec. je bil Frank Zgonc, ki je član SNPJ, z veliko večino izvoljen za aldermana pri tukajšnjih mestnih volitvah. Ostali slovenski kandidati se so propadli.

Zaprta banka

Ely, Minn. — Propadla First State banka je zadnje dni izplačala 10% vložnikom. Za ostalo bodo morali še čakati. Mnogo naših rojakov je prizadetih.

Zadnje dejanje Karlove drame

Chicago. — Edward Veselka, češki fant in zadnji od petorice, ki je bila zapletena v umor Geo. Karla, moža Slovenke Vere Grilčeve, je bil zadnji četrtlet obsojen v zapor od enega do dveh let. Veselka je prejel najmilejšo kazen. Njegovo dejansko sodelovanje je bilo le v tem, da je po storjenem zločinu vzel od ubijalca Fessa revolver in ga zagnal v kanal. Fant je priznal krivdo in bil je državna priča, ki je s Fessom vred pomagal spraviti glavne krivce Ivana Grilca in Johna Milošiča v dosmrtno ječo ter Veru Karlovo, ženo ubitega, v 14-letni zapor. Joseph Fess, tudi Čeh, ki je za \$800 ustrelil Geo. Karla, je bil obsojen na 99 let ječe. Zločin je bil izvršen 16. julija 1932.

Spet eden pionir umrl

Cleveland. — Umrl je Jožef Kužnik, star 75 let in doma iz Lipovca pri Žužemberku na Dolenjskem. Bil je med prvimi naseljenci v Clevelandu in tu je živel 45 let. Zapušča ženo, sina in omoženo hčer. Bil je član društva št. 5 SNPJ.

Deček umrl

Calumet, Mich. — Zadnje dni je umrl sedemletni sinček Martina Šterbenca na Lauriumu.

Dve operaciji

Milwaukee. — Zadnji teden sta bili operirani na vnetem slepicu rojakinja Ana Planovšek in Edith Spolar. Obe sta na poti okrevanja.

Načrt za kompanijske unije padel v vodo

Green hitro stopil na prste unij trgovskih pomočnikov in njenim organizatorjem

New York. — (FP) — Publiciteta pa nagla ter odločna akcija Williama Greena, predsednika ameriške delavske federacije, je prinesla naglo smrt načrtu Retail Clerks unije, ki je neke mu pustolovcu dala enoletno pogodbo za ustanavljanje kompanijskih unij v trgovini na drobno.

Green je reacionarjem, ki so na krmilu Retail Clerks Protective Association, ki je pridružen federaciji, zagrozil z drastično akcijo, če takoj ne prenehajo s kampanjo.

Organizator R. D. Denise in njegov pomočnik, neki uposlevalni "ekspert" po imenu Ernest W. Steiner, oče duhovitega načrta za ustanavljanje kompanijskih unij pod patronanco Retail Clerks unije, sta dva raketirja. Denise je na primer tiste vrste organizator, ki najprvo pridobi za organizacijo delodajalce in nato prisilijo klerke, da mu plačujejo visoke mesečne prispevke.

Tej metodi so se uprli lekarniški pomočniki v New Yorku, ki so organizirali svojo neodvisno unijo in nastopili proti Denisu. S Steinerjem sta nato prišla na idejo, da bo več "mazume", če enostavno pričneta organizirati kompanijske "delavske" unije.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Žalostna vest

Nanticoke, Pa. — Naznaniti moram žalostno vest, da je v Memorial bolnišnici v Johnstownu, Pa., umrl moj najstarejši sin Henrik. Smrt ga je pobrala v najlepši mladeniški dobi, kajti star je bil komaj 21 let. Vest o njegovi smrti me je toliko bolj potrla, ker mi ni vedel nisem, da je bolan in da se nahaja v bolnišnici. Vse to je "dobro" mlačna prikrivala in tega ji ne bom odpustil. V bolnišnici se je nahajal samo osem dni in po izpovedi zdravnikom ga je spravila pod zemljo bolezen na ledycah.

V januarja tega leta sem bil doma, toda pri sinu nisem opazil nikakega sledu bolezni. Bil je za svoja leta močan in tehtal je 190 funtov. Dne 4. julija so ga obiskali polbrat Frank Kitt in njegova žena ter rojak Joe Zalar in njegova soproga. Tudi ti niso opazili nikakega znaka bolezni pri Henriku, pač pa so mi povedali, da je pravi orjak. Dne 18. novembra sem prejel od mačehe pismo, da se sin nahaja na bolniški listi, poleg tega pa je bilo rečeno, da ni tako slab in da ima dober tek, dasi je bil isti dan odpeljan v bolnišnico. Bilo je časa dovolj, da bi me o tem obvestili takoj, ne pa šele 26. novembra. Tega dne, ko sem se vračal s seje nemškega društva, sem bil telefonsko obveščen o smrti svojega sina in da se bo njegov pogreb vršil 29. novembra.

Sprvega nisem mogel verjeti, toda vest je bila resnična. Sin je dobro vedel, da sem bil brez dela in brez sredstev zadnje čase in ker je bil bolj tihe narave, je prikrival svojo bolezen. Nekateri so mu sicer svetovali, naj gre k zdravniku, toda on se je izgovarjal, da nima denarja. Mnogi hočejo krivdo za njegovo smrt zvaliti name, čeprav nisem storil nobenemu nič zalega. Ako bi bil jaz vedel, da je sin bolan, bi skrbel, da bi prišel na bolniško listo. Ni treba sedaj rentatiči nad očetom, ki ima nadlog preko glave.

Pogreb pokojnega je bil cvilen. Udeležili so se ga bratje, sestre in veliko prijateljev ter znancev. Pokopan je bil pri Altönu, Pa., nad Johnstownom. Najlepša hvala vsem skupaj za tolažbo in trud, zlasti pa Franku in Elizabethi Kitt, Franku Progarju in F. Bavdku v Kraynu. Slednji je bil prepozno obveščen, ko ni bilo več pomoči, kajti sin je bolezen tajil. Bavdek ga je parkrat peljal k zdravniku in nazadnje v bolnišnico, v vse to je bilo meni prikrito.

Zahvaliti se moram dalje društvu št. 174, čigar član je bil pokojnik, za darovane vence, športnemu klubu v Kraynu in vsem drugim. Obžalujem le, ker se ni odzvala krajevna rudarska unija UMWA v Kraynu v ničemer, kar je vsekakor žalostno. Tebi, dragi sin, ki si bil vzor drugim in skrbel za brate, sestro in omenjeno zadnja tri leta, naj bo lahka ameriška gruda.

Henrik Pečarič.

Poročilo iz Montane

Red Lodge, Mont. — V Prosveti je vedno dosti dopisov iz različnih krajev, v katerih dopisniki opisujejo dogodke in razmere, v katerih žive. Nekateri dopisi so vredni, da se jih prečita ne samo enkrat, temveč večkrat.

Iz naše naselbine ni nikakega glasu. Vsi molčimo in zunanji svet bi lahko mislil, da smo zadovoljni s obstoječimi razmerami. Vremenski bogovi so nam bili to leto res naklonjeni, kajti mraza še ni bilo nobenega in sneg je le parkrat malo pobelil hribovite pokrajine.

Na cesti Red Lodge-Yellowstone so prenehali z delom že zadnji mesec. Polovico ceste so zgradili, drugo polovico bodo pa izgotovili prihodnje leto, pravijo. Cesta bo izročena splošnemu prometu l. 1935.

Premogovniki v bližnjih naselbinah ne obratujejo stalno, samo dva do štiri dni na teden. Marsikateri brezposelni delavec bi z veseljem sprejel mrzlo zimo v nadi, da bodo premogovne družbe dobile večja naročila in

da bi tako dobil priliko do zaslužka. Življenske potrebe so se v zadnjem času zelo podražile, posebno moka. Vreča moke, ki tehta 49 funtov, stane \$1.95 do \$2.10. Vsaka vreča ima znak plavega orla in besede "We do our part." To je verjetno, če primerjamo ceno pšenice s ceno moke.

Ta dolga depresija je že marsikaterega delavca do skrajnosti izčrpala. Veliko število družin je moralo vprašati za pomoč. Do 1. decembra je okrajni pomožni odbor delil podporo v živilih, potem je pa naznanil, da podpore ne bo več delil, ker bo v kratkem času dovolj dela za brezposelne. Po tem naznanilu je zavladalo veliko veselje, a trajalo je samo nekaj dni, nakar je sledilo razočaranje. Povedali so namreč, da bodo prvi na vrsti tisti, ki so bili na reliefni listi. Pomožni odbor menda misli, da so samo tisti, ki so bili na tej listi, potrebni zaslužka, kar pokazuje, da nima mnogo izkušenj v tej zadevi. Povsod je dosti ljudi, ki se radi okoristijo na račun drugih in tako je tudi na reliefno listo prišel marsikdo iz požrešnosti in ne iz potrebe. Nekateri so se še pred kratkim ponahali z vsem najboljšim in še danes ne morejo tega skriti. Kakor hitro se jim je ponudila prilika, da dobe kaj več, so se pomehali med najrevnejše. Če se je kdo zgražal nad njihovim početjem, so pa rekli, da jim nihče ne more braniti, kajti če dobe nekaj drugi, zakaj ne bi tudi oni. Poštenemu človeku brani ponos, da ne vpraša za stvari, do katerih ni upravičen. Podpora, ki so jo delili do omenjenega dneva, je bila namenjena samo tistim, ki so bili v resnejši skrajni sili in potrebi. Resnica je tudi, da ima požrešnost veliko daljšo roko kot potreba.

Siromaki se ne vozijo vsak dan v avtih sebi v zabavo in tudi nimajo v kletah po štiri leta stare pijače. Nekateri so stiskali na vseh koncih in krajih, da bi se prerili skozi to krizo in dobili kakšno delo. Na reliefno listo niso hoteli iti iz raznih vzrokov, sedaj so pa popolnoma potisnjeni v ozadje. Nedržavljanom so tudi povedali, da bodo morali čakati na delo; če ga bo kaj ostalo, bodo prišli na vrsto. Pri delitvi podpor niso delali izjem, če je bil kdo državljan ali ne.

Meni je Amerika pokazala precej ostre zobe. L. 1913 sem videla veliko revščine. Ne mislim na bogastvo, ne želim si razkošnosti, temveč sem zadovoljna, če je pri hiši mala vsota za potrebščine. Pripravljena sem vedno bila na dobro in slabo in radi tega me ta dolga kriza ni preveč presenetila.

Delavski listi kot sta Prosveta in Proletarec sta že takrat, ko še je prilično dobro delalo in zaslužilo, svarila delavce na pretečo nevarnost ter jim priporočala, naj se organizirajo strokovno in politično, drugače bodo doživeli razočaranje. Prav malo je bilo takih, ki so upoštevali svarilo, veliko jih je pa pričakovalo še boljših časov. Napovedi delavskih listov so se uresničile in kriza je zajela ljudi nepričakovano.

Uredniki delavskih listov imajo navadno za seboj velike izkušnje. Zanimajo se za vsakdanje dogodke, zato poznajo do dna požrešni kapitalistični sistem. Če bi delavci čitali svoje časopise, bi tudi vedeli, za katere interese se bojujejo. To časopisje bi potem z veseljem podpirali, razmere bi lahko izboljšali in preprečili mizerijo v delavskih vrstah.

Mnogo je delavcev, ki nočejo potrositi nobenega ficka za dobre nasvete, zato pa morajo plačati za pomoče velike vsote. Nekaterim ugajajo tudi tisti časopisi, ki pišejo, da bi zavarovanje proti brezposelnosti ustvarilo več lenuhov. Če bi bilo brezposelnostno zavarovanje uzakonjeno na podlagi socialističnega programa, bi skrbeli, da dobijo delavci prej zaslužek kot podporo. Do podpore bi bili upravičeni v času brezposelnosti tudi tisti, ki bi imeli kje shranjen kakšen pristradan kvoder.

Meni se zdi, da je Prosveta z vsakim dnevom bolj zanimiva. Nadkriljuje marsikateri list tudi v povestni vsebini, kajti tudi iz dobrih povesti se čitatelji učijo spoznavati življenje.

Františka Kropivšek, 81.

Letna seja SDD

Sharon Farrell, Pa. — Slovenski delavski dom bo obdržal svojo glavno sejo v nedeljo, dne 24. decembra, ob 1. uri popoldne. Vabljeni ste vsi člani, da se v polnem številu udeležite omenjene seje. Nikar ne dopuščajte, da bi nekateri sami odločevali o tako važnih poslih kot so domovi. Pridite vsi!

V nedeljo, dne 24. dec., bo pevski zbor priredil mladinsko igro v korist Slovenskega doma, začetek ob 7. zvečer. Igra je prirejena za našo mladino in se imenuje "Kdor ne uboga, ga tepe nadloga." Vstopnina za odrasle samo 20 centov. Po igri bo pevski zbor zapel par lepih pesmi, nazadnje bo prišel pa še stari Miklavž, ki so ga poklicala naša društva, ki bodo obdarila naše male, katere pripeljite s seboj.

Vsi, brez razlike v katero društvo spadate — omenjeni večer je nas vseh bratski večer. Ne pozabite priti! Dobiček je namenjen Slovenskemu domu, ki mu za božič vsak po svojih močeh pomagajte. Ob sklepu letošnjega leta želim vsem članom in članicam v imenu pevskega društva veselo in srečno novo leto!

Frank Kramar.

Preklic shoda

Cleveland, O. — Jos. Jauch je v Prosveti z dne 11. decembra poročal, da se bo shod v SND, na katerem bo nastopil August Claessens, vršil 20. decembra. Sedaj moram naznaniti, da se shod ne bo vršil, ker je lokalna eksekutiva spreminila program ter odločila, da bo Claessens govoril na sejah raznih unij. Vse, ki so nameravali priti na shod, prosim, da upoštevajo to naznanilo. — John Krebel.

Rudarska stavka

Langeloth, Pa. — Tukaj je 7. t. m. izbruhnila stavka, ker kompanija ni hotela priznati "checkoffa". Stavkarji zahtevajo tudi zvišanje mezde za 30 odstotkov. Petsto mož je v stavki, ki je stoodstotna, kajti družba ni mogla dobiti nobenega stavkokaža, kar je popolnoma v redu.

Javnost in rojake opozarjam, naj se drže proč od tega kraja, dokler traja stavka, kajti stavkokažov ne maramo. Kako bo stavka izpadla, bom poročal pozneje. Anton Skafar, 241.

"Teta na konju"

Girard, O. — Nekaj posebnega za našo naselbino in okolico bo veseloigra v treh dejanjih "Teta na konju", ki bo uprizorjena v SND v soboto, 23. decembra, pričetek ob 8. zvečer. Igra je zelo zanimiva in polna humorja, zato vabimo prijatelje dramatike iz Girarda in okolice, da pridejo v SND na omenjeni večer. Po igri bo plesna zabava, na kateri bo igral Hojerjev orkester. Ves dobiček prireditve bo šel v korist SND. Na svidenje v soboto!

John Dolcic.

Pismo iz Clevelanda

Poročilo v Zajedničarju. — Božična veselica kluba št. 49. — Popravek v prid Jadrančanom. — Bedasti napad Jožeta Grdine na Adamiča

Prijatelj Pleshe iz Pittsburgha, mi je poslal 47. številko letošnjega Zajedničarja, glasila H. B. Z., v kateri je bil priobčen obširen članek o splošnem notranjem položaju v Jugoslaviji. Poročilo je sestavilo na pobudo in pod direktivo Louisa Adamiča četvero Srbov, četvero Hrvatov in dvoje Slovencev (Adamič vključen), ki so, po zatrdilu kovaltorja Adamiča poznane osebnosti v Jugoslaviji. Stvar je jako zanimiva, ker kaže Jugoslavijo v povsem drugačni luči kakor so jo nam skušali prikazati razni režimovski agentje in prijatelji v Ameriki, ki so se zadnje čase nekam potuhnili ter umolknili. Ko sem jo prečital, sem si rekel (kakor bi si nedvomno rekel vsak drugi čitatelj): Tudi če je samo polovica tega resnica, mora biti Jugoslavija v notranje-političnem pogledu pravcati pekel, v katerem gospodarijo namesto repatih vragov sirovi žandarji, Beograd pa gnezdo brezdušnih vampirjev, ki neusmiljeno sesajo kri in mozeg iz srbskih, hrvaških in slovenskih kmetov in delavcev, s katerimi ravnaajo grše kot svinja z mehomi! — Adamič pravi, da je imel na razpolago samo en izvod rokopisa, ki ga je poslal Zajedničarju kot največjemu jugoslovanskemu časopisu v Ameriki ter izraža željo, da bi stvar ponatisnili tudi ostali jugoslovanski listi v Ameriki. Mislim, da bi ne bilo napačno, če bi stvar ponatisnili, seveda v prevodu, tudi kak slovenski list. Stvar je v jedru silna obtožba beograjske militaristično-kapitalistične diktatorske klike, čije agentje v Ameriki imajo zdaj lepo priliko braniti svoje gospodarje — če jih morejo?

Večer pred božičem, t. j. v nedeljo dne 24. decembra zvečer, bo v Slovenskem delavskem domu na Waterloo cesti veselica kluba št. 49, na kar opozarjam vse tukajšnje sodruge, somišljenike in naše prijatelje. Klubov

Neka "Jadrančanka" se je od dan malo hudovala na Tone Jankoviča, ker v svojem poročilu o koncertu Zarje ni omenila da so bili navzoči tudi člani kajšnjega pevskega zbora "Jadran". Da bo vsem ustrežen bom kar jaz popravil Jankovičev "greh" ter povedal, da se tudi Jadrančani udeležili Zarjinega koncerta v častno številu, kar je bilo hvalevredno. Well, Jadrančani, glej da boste prišli tudi na božično veselico kluba št. 49! Mi bomo prav veseli, kakor tudi Verovakovcev, Zarjanov in v drugih, ki bodo prišli.

Jože Grdina, ki se je že v krat "proslavil" z raznimi abnimi izpadi v lokalni A. D., je pred kratkim zopet oglašil istem listu ter na skrajno bedniški in idiotski način napel Louisa Adamiča zaradi njegovega opisa "Death in Carniol" ki je bil priobčen v Harpe Magazinu, in zaradi njegove poročilo o notranjem političnem ekonomskem položaju v Jugoslaviji. Ogorčeni možakar eta Adamiču, da nas postavlja slabo luč pred svetom ter ga klada z janičarjem, poturico podobnimi priimki, obenem mu na svoj "prijazen" na svetuje, naj rajši pogleda Nemčijo, Rusijo in Meksiko, goslavijo pa naj pustil lepo miru. Grdina sicer prizna, tudi v Jugoslaviji ni vse tako kakor bi moralo biti, vendar mnenja, da bi nihče ne smel razgaliti gnilobe v Jugoslaviji dočim nima nič proti temu, se postavi gniloba v drugih želah pod povečalno steklo. kmetje in delavci v Jugoslaviji, trpe sami in boli njih ne in druge ljudi to prav ne briga! To je jedro Grdineva abotnega izpada proti Adamiču. Kažite na zatiranje Italiji in drugod, pred tistvom v Jugoslaviji pa zatite oči in ušesa! Protesting proti zatiranju slovensčine Juljski krajini, toda bogva da bi se spotaliki ob zatiranju slovensčine v slovenskih starih najboljših pesnikov iz venskih srednjejsolskih usknjig! Glejte na Liparske ke, nacijska koncentracijska borišča, toda Sremsko Mitroco in njene balkanske rablje stite v miru! Kaj naj reče kemu pameten človek? Da se ko postavi na tako stalno kvečjemu kak revež Jožeta kalibra. In možakar si je ko gotov, da si s takimi izbne bo pridobil posebnega ugled med nami.

Adamiču se pred pametno in razumnimi ljudmi, ki so tali in razumeli njegov "Smrt na Kranjskem" (ali gove članke o položaju v Jugoslaviji), ni treba opravičevati. Tudi se mu ni treba razburjati zaradi tega, ker ne zna tako, da bi ugajal raznim danim dušam ali mentalno pohabljenec. Najmanj pa je treba odgovarjati na abotne izbrube, kakršen je bil onkajeta Grdine, ki je v nekakšnem businessu, pa bi si rad napravil nekaj cenene reklame; tudi na ne odgovarja, kadar lažvanjo skuštrani kužki! Adamič naj kar lepo molči na take nastosti ter privoži Jožetu svojo posmrtna nebesa, ki si jih Jože zaslužiti na podlagi njegovega izreka: "Ubogih duhu bo nebeško kraljestvo!"

L. Jontez-Podgoričan.

William C. Bullitt, prvi ameriški poslanik v sovjetski Rusiji, s svojo hčerko pred odhodom v Moskvo.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

SODRUG ANTON ZUGWITZ SMRTNO PONESREČIL

Jesenice, dne 23. nov. 1933.

V torku dne 21. t. m. se je razvil po jeseniškem revirju nad Jesenicami nepričakovana in pretresljiva nesreča, ki je privedla do smrti mladega delavca Antona Zugwitza. V soboto dne 11. uri se je na vrnil v Jesenice. Rekel je, da je bil na Jesenicah okrog Pod Mešičke. Toda, ko je dospel do viločnice, je videl, da delavci na novo delajo brv čez Savo, ki je nedavno odnesla povodno. Da si prihrani pot in morje, da se obišče zadržno prodajalno na Javorniku, je hotel iti na brv. In ko je šel je preko brve prešel povsem sigurno, da je pa stopil na neke deske v polovici, so se deske nekako razpadle in Zugwitz je omahnil v vodo. Tako mu je bila nudena pomoč, vendar so bili očitno žal, da drugi strani brvi in preden se približal k njemu, je bila povodna odveč. Voda je na onem mestu globoka nekaj metrov, zaradi česar je bila zelo deroča in ni bilo več rešitve. Voda ga je odnesla in našli ga niso niti še v bližini zvečer. Cele trupe našli sodrugov delavcev KID ga našli po Savi doli do Žirovnice od vodstvom zaupnikov, toda na Save je na teh mestih zelo hladna, voda je kalna in iskanje ni bilo zaradi tega doslej brezuspšno.

Tako odpadajo list za listom debela stare socialistične garde. Eden za drugim, in skoro vsi močni in življenja sposobni sodrug Anton Zugwitz je eden iz stare garde. Rojen je bil 1. januarja 1875 v Galiciji na Poljskem. V "Pod Lipi" iz 1. 1925 pripoveduje v svojih spominih sam, kakšna mu je bila mladost: "Meni je umrla mati, sem bil star sedem let... Ko mi je bilo 13 let, je umrla v vroči bolezni oče. Stari materi je ostalo pet otrok. Časi so bili nato sila žalostni." 14 letar je šel delat na cesto, v apne, v plavž v Borovlje. Tu je pridružil delavskemu gibanju. Ko se je v toplinici l. 1896 naj upri, je bil odpuščen, potem se je na pot in prišel v jesenice. Tu je našel svojo drugo mladino.

Na Jesenicah je deloval začetno tajno, pozneje pa — ko je našel to mogoče — pa javno na vsega gibanja. Tu je v zvezi s sodrugom Bergmanom, Kiršjem, Strojcem, Trojarjem Stevanom in drugimi začel z graditvijo delavskega pokreta, kjer je izdatno pomagali železnici, zlasti po l. 1907, ko je stevar karavanska železnica. Po govorih so se morali vršiti delavski sestanki. "Kitajsko-japonske vojske" je imenoval klerikalni teden naše sodruge. Vendar je in z letom 1906, ko je bila ustanovljena na Jesenicah pod Zugwitzevim sodelovanjem komunistična strokovna organizacija, delavsko gibanje na Jesenicah dobilo. L. 1909 je Zugwitz sodeloval pri ustanovitvi Konfederacije društva za Jesenice in okolice, ki se je l. 1911 spojilo s ljubljanskim. Med svetovno vojno je vodil kot funkcionar zadržno jeseniško delavsko asociacijo. Po vojni je sodeloval pri ustanovitvi društva za Slovenijo, ki je razdelilo na okrožja, je bil predsednik jeseniškega okrožja in njega poslovodja, ko se je zorenjske delavske gozdarske zadrage spojile l. 1932

je živela dokaj samотно življenje v svoji hiši vdova Marija Juvančičeva, stara 64 let. Zmehom se je skrbno zaklepala v svojo hišo in iz hiše se je pokazala le čez dan, kadar je šla h kakšni svoji znanici ali pa na kakšen pogreb. Pogrebov ni zamujala nikoli. V soboto 25. t. m. zjutraj so našli delavci njena vrata zaprta. Tudi ko je nekaj vprašal Juvančičevo, je našel zaprta vrata. Sodili so, da je šla Juvančičeva že zdoma v Brežice na pogreb nekega oficirja. Opazili pa so, da tiči ključ v vratih od notranje strani. Zato so domnevali sprva, da se nahaja sicer doma, a v zadnji sobi, kamor naglušna ženica ni slišala trkanje po vratih. Stvar pa je vendarle postajala sumljiva, ko se do opoldneva ženica ni pokazala iz sobe. Zato so nazadnje sosedje naprosili nekega hlapca, na mizi je ležal okrvavljen prt in zraven velik kuhinjski nož, s katerim je bil zločinca zadet stari smrtno rano v senice. Obveščeni so bili orožniki.

Vse pohištvo v sobah je bilo preiskano, omare odprte, predeli izpraznjeni, po tleh so ležale cunje in druga ropotija. Zločin je bil izvršen najbrže podnevi, ker je bila starka oblečena, postelja je popravljena in na nji pripravljen plašč, ki ga je hotela Juvančičeva obleči, da se odpelje na pogreb majorja Dolšaka. Zločinca je zbežal skozi okno. Bajc je nekaj ljudi opazilo nekoga, ki je planil iz hiše ter jo ubral čez travnike, ozirajoč se na vse strani. Domnevalo, da je bil morilec isti, ki je lani okradel Juvančičovo, a ga niso izsledili. Storilec je vsekar dobro poznal razmere v hiši.

Roparski umori se množijo po naši deželi in mnogi pišejo in razglabljajo o tem, odkod ta posrovelost. Pobožni "Slovenec" trdi, da so tega krivi filmi in slabe, pohujšljive igre ter slabe knjige. Treba pa je pibiti, da so vsi ti umori zgodili na deželi, na tisti deželi, kjer filmov sploh ne poznajo, in kjer je doma pobožnost in kjer so ljudje največ pod vplivom cerkve. Film torej ne more biti kriv teh umorov; s tem pa sicer nočemo reči, da je film vzgojen. Dobrih filmov je jedva 1 odstotek, vsi drugi pa so slabi in celo zelo škodljive tendence.

Krivo je treba poiskati vse kje drugje. Zgoraj smo n. pr. zapisali domnevo, da je Juvančičevo ubil in oropal isti neznanec, ki jo je lani okradel. Storilec je torej lani vliomil v hišo ter odnesel več stvari, letos je starko ubil, da bi prišel do svojega cilja: dobiti kaj denarja in ga ukrasti. Vmes leži eno leto življenja, eno leto bogve kakšnega življenja, najbrže zelo hudega življenja, polnega pomanjkanja, beračenja, prenočevanja po gozdovih in hlevih, skrivanja in beganja pred zasledujočimi. Prav na začetku te poti je bila najbrže brezposelnost, ta pot je prešla v pot priložitnostnega tatu, in potem si sledijo v naradni zaporednosti: priložitnostna tatvina, vlamljanje obramba v sil pred preganjalci, in nazadnje rop, umor. Kadar raste kriminalnost, kadar raste brezposelnost, raste število amorov.

Truplo so našli v Zasipu v četrtek ob 4. uri popoldne. Pogreb se je vršil v soboto dne 25. nov. ob 3. uri popoldne. Cv. K.

SPET NOV ROPARSKI UMOR

V Vidmu pri Krškem je bila umorjena in oropana v svoji hiši vdova, posestnica Marija Juvančičeva. — Morilec ni znan

Ljubljana, 27. novembra. Silno naglo se vrste zadnje čase umori pri nas: umor Malijeve, umor Valentina Trdine v Trojanah, umor Goršetove in Dolenjskem — včeraj pa se je razvedelo spet o dveh novih umorih: v Vidmu je bila umorjena in oropana Marija Juvančičeva, v Ljubljani pa je bil v fantovskem pretepu umorjen 30 letni stavec Karel Kocmur.

Sredi Vidma nasproti Krškega

je živela dokaj samотно življenje v svoji hiši vdova Marija Juvančičeva, stara 64 let. Zmehom se je skrbno zaklepala v svojo hišo in iz hiše se je pokazala le čez dan, kadar je šla h kakšni svoji znanici ali pa na kakšen pogreb. Pogrebov ni zamujala nikoli. V soboto 25. t. m. zjutraj so našli delavci njena vrata zaprta. Tudi ko je nekaj vprašal Juvančičevo, je našel zaprta vrata. Sodili so, da je šla Juvančičeva že zdoma v Brežice na pogreb nekega oficirja. Opazili pa so, da tiči ključ v vratih od notranje strani. Zato so domnevali sprva, da se nahaja sicer doma, a v zadnji sobi, kamor naglušna ženica ni slišala trkanje po vratih. Stvar pa je vendarle postajala sumljiva, ko se do opoldneva ženica ni pokazala iz sobe. Zato so nazadnje sosedje naprosili nekega hlapca, na mizi je ležal okrvavljen prt in zraven velik kuhinjski nož, s katerim je bil zločinca zadet stari smrtno rano v senice. Obveščeni so bili orožniki.

Vse pohištvo v sobah je bilo preiskano, omare odprte, predeli izpraznjeni, po tleh so ležale cunje in druga ropotija. Zločin je bil izvršen najbrže podnevi, ker je bila starka oblečena, postelja je popravljena in na nji pripravljen plašč, ki ga je hotela Juvančičeva obleči, da se odpelje na pogreb majorja Dolšaka. Zločinca je zbežal skozi okno. Bajc je nekaj ljudi opazilo nekoga, ki je planil iz hiše ter jo ubral čez travnike, ozirajoč se na vse strani. Domnevalo, da je bil morilec isti, ki je lani okradel Juvančičovo, a ga niso izsledili. Storilec je vsekar dobro poznal razmere v hiši.

Roparski umori se množijo po naši deželi in mnogi pišejo in razglabljajo o tem, odkod ta posrovelost. Pobožni "Slovenec" trdi, da so tega krivi filmi in slabe, pohujšljive igre ter slabe knjige. Treba pa je pibiti, da so vsi ti umori zgodili na deželi, na tisti deželi, kjer filmov sploh ne poznajo, in kjer je doma pobožnost in kjer so ljudje največ pod vplivom cerkve. Film torej ne more biti kriv teh umorov; s tem pa sicer nočemo reči, da je film vzgojen. Dobrih filmov je jedva 1 odstotek, vsi drugi pa so slabi in celo zelo škodljive tendence.

Krivo je treba poiskati vse kje drugje. Zgoraj smo n. pr. zapisali domnevo, da je Juvančičevo ubil in oropal isti neznanec, ki jo je lani okradel. Storilec je torej lani vliomil v hišo ter odnesel več stvari, letos je starko ubil, da bi prišel do svojega cilja: dobiti kaj denarja in ga ukrasti. Vmes leži eno leto življenja, eno leto bogve kakšnega življenja, najbrže zelo hudega življenja, polnega pomanjkanja, beračenja, prenočevanja po gozdovih in hlevih, skrivanja in beganja pred zasledujočimi. Prav na začetku te poti je bila najbrže brezposelnost, ta pot je prešla v pot priložitnostnega tatu, in potem si sledijo v naradni zaporednosti: priložitnostna tatvina, vlamljanje obramba v sil pred preganjalci, in nazadnje rop, umor. Kadar raste kriminalnost, kadar raste brezposelnost, raste število amorov.

MIMOGREDE

(Iz Ljubljane)

— V raznih zvezah je začelo zadnje čase kipeči. Ze nekajkrat smo pisali o sporih v Jugoslov. učiteljski zvezi, kjer je močna opozicija proti predsedniku g. Damjanu Rašiču iz Belgrada. Pred nekaj dnevi pa smo brali v zagrebškem "Jutarnjem listu" kako so začela tudi razna čebelarstva napadati predsednika Zveze jugoslov. čebelarstva, g. Svetozarja Djordjevića, ker se jim upirajo njegove metode. "Jutarnji list" piše dobesedno: "... prepričali smo se, da je ta Zveza samo mrtva črka na papirju in da samo daje "titule" in razne dilurne ter omočične drage potovanja dveh, treh gospodov iz Belgrada, ki potujejo na račun državne podpore na razne kongrese in bankete po Parizu, Pragi in Varšavi, da sploh ne govorimo o pogostih nagradah in plačanih potovanjih po Jugoslaviji. Deset let igra glavno in diktatorsko vlogo v Zvezi njegov, kakor vse kaže dosmrtni predsednik g. Svetozar Djordjević, ki je hkrati tudi predsednik Srpskega čebelarstva društva g. Tihomir Jevtić, ki je tajnik Zveze. Ta dva delata na svojo pest, kar se jima sljubi, pisarita ministarstvu, kar se jima sljubi, delita subvencije, kakor se jima sljubi, a zadnje leto, oziroma zadnje leto in pol nista niti enkrat sklicala seje, marveč sta se zadovoljila s tem, da sprejemata od države razne honorarje za potujočo razstavo in prodajo svoje knjige z velikim odstotkom zaslužka." Clankar v "J. l." našteva še druge stvari med drugim tudi to-le: dne 5. t. m. se je vršilo v Zagrebu nekakšno zborovanje v Zvezi včlanjenih društev. Dan poprej se je sešel odbor Zveze, in ker ima pravico sklicevati zborovanje le odbor, je bilo zborovanje sklicano prav za prav šele na tej seji, torej en dan poprej. Seja odbora pa je trajala do drugega dne dopoldne, ko se je začelo zborovanje. Zborovanje je bilo pravno veljavno sklicano torej šele tisti dan in uro, ko se je prav za prav pričelo. Mnogi so videli v tem premišljeno početje predsednika in tajnika (ki sta na svojo roko sklicala zborovanje), ki nista predložila zborovanju nobenega poročila o delu Zveze. Delegatje so prišli na zborovanje brez kakršnihkoli navodil svojih društev, v rokah niso imeli nobenega pisanega poročila o delu Zveze — in tako je bil na zborovanju izvoljen spet stari odbor s stariim predsednikom in tajnikom, obenem pa so bila na zborovanju sprejeta tudi nova pravila Zveze. Ta pravila so delegati sprejeli kar na slepo. Predsednik namreč novih pravil sploh ni dovolil prebrati na zborovanju, češ da naj jih delegati sprejmejo kar tako, saj jih je pregledal in sprejel odbor. In delegati — bili so silno zaupljivi — so pravila, ki jih sploh poznali niso, kratkoma lo sprejeli. In kakšna so ta pravila? Predsednik jih je sprejnil tako, da more biti predsednik Zveze le tisti, ki stanuje v Belgradu, "in zaradi tega te časti ne more imeti ne Hrvat ne Slovenec, ker to ni v interesu g. Djordjevića in druge gospode." Oblast, ki si jo je ožji odbor doalesle je uzurpiral, jim je zdaj priznana tudi de jure. Edini, ki je na zborovanju vstal ter protestiral proti takim določbam, je bil

delegat Milčić iz drinske banovine. Kako gleda ta-le predsednik Djordjević na delegate, pravila in javno mnenje, kaže najbolje tale epizoda z zborovanja: nekateri delegati so zahtevali, da naj predsednik poroča o delu. Djordjević ni hotel slišati nič o tem, češ, "tega ne morem povedati, to je skrivnost!" Predvsem je šlo za 35 tisočakov državne podpore. Kako je bila razdeljena? Predsednik sprva sploh noče odgovoriti na to, nato pa je razodene svojo "skrivnost": "Teh 35 tisočakov je namenjenih in določenih za dvig čebelarstva v Albaniji!" Ko pa je spet vstal delegat Milčić ter zahteval treznega, pametnega odgovora, je predsednik pozabil skrivnost in Albanijo ter dejal, da bodo 25 tisočakov dobila društva, 10 tisočakov pa da je razdelil na svojo pest in po svoji volji. Ko se Milčić še ni zadovoljil s odgovorom, se je predsednik skrival za "tajno čebelarstvo politiko proti kraljevini Albaniji", vzel Milčić besedo ter mu zagrozil z izključitvijo z zborovanja. Milčić mu je še zaklical: "Kaj boste podpirali čebelarstvo tudi v kraljevini Patagoniji?"

Pripominjamo še, da se pripravila v čebelarstvih društvih akcija za čiščenje v Zvezi, in da sta pod pritiskom javnega mnenja in napadov arabskih čebelarjev predsednik in tajnik Zveze že odstopila kot odbornika Srpskega čebelarstva društva. Ali so bili na zagrebškem zborovanju navzoči tudi kakšni delegati slovenskih čebelarjev in ali so nastopili proti omenjenim metodam, nam ni znano.

Take so razmere v tej Zvezi, tako nam jih je orisal člankar "Jutarnjega lista". Stvar sama za široko javnost ni velike važnosti, zato smo objavili to pod zaglavjem "Mimogrede". Toda metode so zanimive; in zato objavljamo. M. K.

Zupan in štirje aldermani na federalni listi reliefnih delavcev!

Chicago. — Vodstvo CWA za Illinois je bilo zadnji dni preseučeno, ko je izvedelo, da je med 500 bresposelnih delavci, ki so bili uposleni pred enim tednom, da poglobijo strugo potoka Soldier pri Kankakeeu, tudi zupan in štirje aldermani mesta Kankakee. Zdaj bodo preiskani, kako je ta petorica prišla na plačilno listo federalnih uposlencev pri javnih delih.

Amendment proti otroškemu delu počasi leze

Washington, D. C. — Devat let je že preteklo, odkar je bil predložen državam v ratifikacijo amendment za odpravo otroškega dela in do danes ga je odobrilo komaj 18 držav, to je polovica potrebnih dveh tretjin. Zagnja, ki je ratificirala ta amendment, je bila Minnesota zadnji teden.

Deset otrok ubitih

Crescent City, Fla. — Deset šolskih otrok je bilo ubitih in 30 ranjenih, ko je tovorni vlak na križišču udaril v šolski avtobus zadnji četrtek. Neka ženska, vdova, je izgubila vse svoje otroke, štiri po številu. Krivdo mečejo na strojevodjo vlaka, ki se izgovarja, da v megli ni videl avtobusa.

Med prijateljskimi

— Kateri klubok mi lepše pristojata, beli ali zeleni? — Zeleni, ker ti zakriva ves obraz.

Zakladni tajnik priporoča znižanje davka na delavske zaslužke Washington, D. C. — Henry Morgenthau, zakladni tajnik, je v petek priporočil kongresnemu odseku, ki sestavlja načrte za prihodnje zborovanje kongresa, naj revidira zakon dohodninskega davka, in sicer na ta način, da zniža postavke za male dohodke do letnih \$7000, za vsote višjih dohodkov naj pa zviša davčne postavke. Poleg tega je priporočil še druge reforme davčnega zakona.

Straznik denarnega voza odnesel \$39.000

Chicago. — Allen Robert Hammel, obořeno straznik, ki je spremljal ekspresni avtobus Brinks Express Co., je zadnji petek izgubil iz truka na ulici v downtownu in s njim vred je izginilo \$39.000 v gotovini. Trije uradniki, katere je Hammel spremljal, so odšli v banko, pred katero je truck obstal, in ko so se vrnili, niso več našli straznika in ne denarja. Polcija ga še ni našla. Hammel je oženjen in ima pet otrok.

Mlademu Mellonu bi radi odjedli karijero

Washington. — Na železniškega koordinatorskega Eastmana pritiskajo od več strani, naj prepreči mlademu R. K. Mellonu, nekdanju Andrew Mellonu, priti do direktorskega sedeža Pennsylvanske železnice. To mesto je postalo izpraznjeno s smrtjo njegovega očeta. Delničarji, ki so proti mlademu Mellonu, pravijo, da bi on igral alično vlogo kakor njegov atic, ki je bil zvezni zakladničar.

Duhoven obtožen raketstva

Chicago. — Stanislaus Praybys, poljski duhoven, ki je lani začel gibanje ameriških Poljakov "nazaj na farme", je bil te dni obtožen tatvine na podlagi pričanja miss Amelije Berawske, 4940 So. Lincoln st. Berawska je izjavila, da je duhovnu posedila \$2500, ko je zbral denar za ustanovitev samostana v Floridi, zdaj pa noče nič slišati, da bi denar vrnil.

DOBRO ZASLUŽENA SLAVNOST

Ljudska slavnost bodisi za posameznost ali skupni produkt nikdar ne nastane kar na enkrat. Za vsakim napredkom so vsroki. Zamislite si Lucky Strike Cigarette za primero. Tukaj je izdelek produkt posnan vsepovsod. Zakaj so te slavne cigarete v zahtevi celo pri izbiričnih kadilcih vse povsod v Združenih Državah Amerike ali, če hočete tako, po vsem svetu?

Ta izbira za Luckies je uspeh potrpežljivega in stalnega zanimanja od strani izdelovalteljev Lucky Strike dati kadilec najboljše cigarete. Oboje narava in znanstvo sta prispevala v izdelavi Lucky.

Narava prispeva sladki, zreli, mlo okusi domač in turški tobak, kateri daje tisti posamični vžitek Lucky kadilec. Ta tobak je osrče vaših Lucky. In še potem ko je že narava prispevala tak tobak, vsekarkoli, izkušnje, razsodnost in zmognosti se zahteva pri izbiranju in pripravljanju za cigarete vam dosežne. Izvežbani prekupci izberejo najboljši tobak, katerega potem pripravijo, pacajo na dolgo, procesirajo, starajo in omilijo predno se istega uporabi za v Lucky Strike, ki so poznani med kadilci.

Ampak sila naprednosti izdelovalteljev Luckies se ne konča s tem, da dajo kadilec najfiniši domač in turški tobak. Od tu naprej je kjer se znanstveno nadaljuje s svojo zelo važno kontribucijo za vžitek cigaret kadilec. Znanstvu je treba dati zaupnico za prepečenja proces. Lucky Strike "so prepečeni" za varstvo grla in za boljši okus.

Vsaka stopnja pri izdelavi Lucky je stopinja k enakosti. Nad šestdeset preciznih instrumentov se uporablja, da se zagotovi, da bo en Lucky popolnoma enak vsem drugim Luckyjem, okrogli, stabilno polno pakirani, nič praznih koncev. Ti fakti pomagajo pojasniti zakaj so izbirni kadilci vedno s "Luckies zadovoljni". (Adv.)

Drhal v Marylandu, ki je prisilila sodnika, da je izpustil štiri vodilne linčarje, katere je velel prijati governer Ritchie po milicnikih.

Louis Adamski

SMEH V DŽUNGLI

AVTIOBIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISILJENCA
Poslovenil Stanko Leben

V presledkih je včasih poskušal dati izraz in obliko svoji notranjosti; poskušal se je v slikanju, modeliranju, rezljanju in celo v glasbenem skladanju se je poskušal. Toda vedno znova je odkril, da mu ni dano spraviti iz sebe karkoli. V notranjosti je bil ves povezan, zadrgnjen in ograjen z zaispi, poln slepe mrznje in zagrenjenosti, čustveno naježen proti vnanjemu svetu in z razumom zaničujoč samega sebe zaradi svoje nezmožnosti, izviti se iz tega zamotanega sklobka.

Zanimale so ga znanosti; včasih so mu šinili v glavo najraznejši domisleki, ki pa jih je vedno pustil, da so se porazgubili in usehnili. Vedno ga je nekaj v njegovih notranjosti zadrževalo, da se ni predal ničemu, kar bi utegnilo opozoriti nanj, priveriti ga v dotiko z ljudmi.

Telo mu je ostalo šibko in drobno skoro do tridesetega leta. Da bi učvrstil in razširil prsni koš; je tedaj po eno uro dnevno začel z dihalnimi vajami, ki jih je redno izvajal več let zapovrstjo; da bi mu zrasel trebuh, se je silil s prekomernim uživanjem jedi; tako je skušal telo vsorazmeriti z glavo in res se mu je posrečilo, da je bil sčasoma videti bolj normalen, manj pozornost vzbujajoč.

Razumel je samega sebe, toda njegov duh, najsi je bil še tako oster in prodoren v nekkih pogledih, je bil brez moči pred njegovim zamotanim čustvenim življenjem. Od strani je gledal, kako teče mimo življenje in sovražil ga je zaradi ran, ki mu jih je zasekalo; sovražil je vse normalne ljudi, ker so se norčevali iz njega in se mu smejali; obdal se je z okopom globokega miru in duševne odsotnosti proti vsemu in vsakomur, smehljajoč se na svoj posebni, nenaravni način.

Ni ga ganilo, ko so možje umirali za "špansko", trpel pa je smrtne muke zaradi kanarčkov na goreči ladji! Čudna mešanica ga je bila sovražstva, zagrenjenosti in brezmejne nežnosti.

"Tako je, vidite," je rekel Koska, ko je zaključil svojo življenjsko zgodbo. "Tu sem sedaj, kapitan v armadi za Demokratično, ki leži bolna za "špansko", v pogovoru z mladim seržantom, ki pride v moj šotor, ko me ni doma, in . . . no da!" Nasmeh mu prebegnil lice. "Čuden slučaj vsekakor, to mi boste že priznali."

Tudi jaz sem se smehljaj; mož mi je bil izredno ljub in drag.

Naredila sva vsak požirek iz steklenice.

"Zdi se mi," je nadaljeval Koska, "da je ta dežela, Amerika namreč, vsa polna skrotovljenih in izprevrženih ljudi, kakršen sem jaz, in zaradi tega je tudi to, kar je. Skrotovljenca, izprevržena na ta ali drug način. Desetletja, oziroma stoletja že prinašajo ladje na tisoče in milijone ljudi, ki se iz nešteti razlogov niso mogli prilagoditi življenju tam preko, ki so bili ali premočni ali prešibki, pretrdi ali premečki, da bi bili mogli prebiti v domačem kraju ali pa je bilo z njimi drugače kaj narobe. Med njimi so bili zločinci, gusarji v zacetku, tolovaji, izmečki vseh vrst. Vse samo izrodki, sprehajajoči se na dveh nogah — če vzamemo stvar seveda z vidika, spodobne, zdrave civilizacije. Pa še ni konca priseljevanju. V trumah bodo prihajali celo sedaj, ko je vojna. Po vojni bodo še številnejši in ti bodo še slabši, ker jih bo izkrivila in izmalicila vojna. Narodnost proti narodnosti. Zaradi njih se bo položaj v Ameriki še poslabšal. Pomnožilo se bo število izkoriščanih in tlačanih. Povečale se bodo vrste pogubi zapisanih izko-

riščevalcev. In izkoriščanci bodo hoteli postati izkoriščevalci. In tako vedno dalje, vedno huje! Demokracija, z eno besedo, družbeni sestav, stremec za odpravo kvalitete in za uničenjem, za neučinkovitostjo superiornega individualca, človeka razuma in poštenosti."

"Džungla," sem se oglasil. Pred časom, ko smo bili še v Panami, sem bil Koski omenil, kaj mi je Peter Molek pravil o Ameriki še v domovini in kako sem potem vneto prebiral "Džunglo" Uptona Sinclaira.

"Džungla, zares," je pritrdil Koska. "Vse križem se bori, da bi pognalo čim bohotneje, da bi prerasl vse okoli sebe . . . Na tisoče in milijone neznanstnih, drobnih stvari se združuje, da bi uničilo, kar je večjega od njih, in obratno . . . Kaos . . . džungla . . . demokracija. Od nas pa pričakujejo, da se bomo borili za ocvanje te džungle, za njeno ohranitev na svetu! . . . Toda kaj za vruga! Mislil, da bi bilo bolje, če bi šli spat. Pozno je že. Jutri bova morala biti pokoncu na vse prigodno, če bova hotela znositi mrtve vojake na taborno ulico za mrtvaški voz . . . Lahko noč."

"Lahko noč, Mike." Ko sem stopil iz šotora v temino, iz katere je drobno pršelo, mi je znova udaril na ušesa pridušeni, zamolkli šum, ki ga je ustvarjalo kašljanje morda več ko tridesetih tisoč ljudi, ki so za "špansko" ležali pod šotori. Nekateri med njimi so umirali. Zjutraj jih bova z Mikom zavlekla izpod šotora na taborno ulico, kjer jih bo pobral mrliški voz.

Z zlovesčim, sesenim zvokom so se mi za grezale noge v blato.

. . . Kakšen čuden, nenavaden fant, ta Mike! Mike in Blakelock! . . . Amerika: kakšna groteskna, fantastična dežela! Džungla zares. Prav ima Mike. V tej džungli mrgoli skrotovljenih in izprevrženih ljudi.

Zgrozilo me je v duši. Vse se mi je vrtelo v glavi. S težavo sem pritaloval do ležišča v pisarniškem šotoru. Za trenutek me je zgrabil strah, da bom zblaznel. Pod posteljo sem našel do četrtine napolnjeno steklenico ter jo izpraznil. Potem sem oblečen zlezal v posteljo in zaspal.

ŠTIRINAJSTO POGAVLJE

Blakelockova poslednja kretanja

I

"Španska" kužna bolezen je pojenjala skoro tako nenadoma, kakor se je bila pričela. Človek ne bi bil verjel lastnim očem. Kar naenkrat so vsi stali možje ter so še nekoliko vrtih lic, neobriti, s kolobarji pod očmi in še vedno pokašljavajoči začeli laziti majavih korakov in brez plinskih mask na obrazih po sušecem se blatu v obližju svojih šotorov.

Dva ali tri dni mi je bilo tako, kakor bi se bil pravkar prebudil iz strašnih sanj. Poskušal sem odvrtni misli od tega, kar je bilo, ne misliti na nič. Dal sem si polne roke oprava od budnice do mirozova.

Ob koncu avgusta so oddelki z našim vred že zopet vezbali po eno ali dve uri na dan; delali so le lažje vaje in se odpravljali na krajše pohode v vonjive borove gozdove krog taborišča. Karantene je bilo konec.

Potem je nepričakovano vsa divizija dobila prekomorske čepice. To je pomenilo takojšnji odhod v Francijo; nemudoma smo morali izprazniti taborišče ter napraviti prostor naslednjemu pozivu, ki je bil že vpoklican. Zvedeli smo, da bi bili morali odpluti že v začetku avgusta, prav takrat, ko nas je zadela "španska". (Dalje prihodnjik.)

Iskreno priporočljiva knjižica za vse, ki streme po delavski izobrazbi.

Zlato tele in druge zgodbe. Spisal Janez Samojov. Mehka vezba, 118 strani.

Zbirka 20 črtic, kratkih povesti iz proletarskega življenja v stari domovini. Vse so spisane v lepem stilu — in vse so presretnije slike trpljenja siromakov, siromašnih žena in siromašnih otrok. Prečitajte jih!

(O četrti knjigi Cankarjeve družbe Veliko mravljišče je že napisal svoje mnenje I. J. in objavljeno je bilo v Prosveti pred nekaj dnevi.) — M.

Ljubezen, strah in sovražstvo

Često govorimo o dobri čudi tega ali onega izmed soljudi. Kaj razumemo pod čudjo in kaj so prav za prav ti pojavi? Znani ameriški psiholog dr. John B. Watson, ravnatelj psihološkega laboratorija Hopkinsovega vseučilišča, je za svoje poizkuse uporabljal komaj nekaj ur stare otroke in je pri tem dosegel izredno zanimiva dogajanja. Normalno dete kaže že takoj po porodu tri temeljne pojave svoje čudi: strah, ljubezen, jezo.

Kot "ljubezen" je označil omenjeni psiholog reakcijo otroka na božanje. Komaj nekaj ur staro dete ima božanje rado, ker mu očividno povzroča prijetne občutke, kar dokazuje črta zadovoljivosti, ki se zrcali na detetovemu licu in v njegovih očeh. To označuje Watson za temelj vsake ljubezni.

Ostali dve vrsti osnovnih občutkov je dognal učenjak z opazovanjem otroka, kadar ga nenadoma in brezobzirno zbude. Te reakcije je tudi fotografiral. S poskusi je dognal, da sta dva načina, kako se otroka spravi v strah ali v jezo. Ustraši se samo nepričakovanih stvari. Jezi pa se mali zemljan samo, kadar je lačen, ali kadar oviramo njegove gibe, da mu držimo roke ali noge.

Dr. Watson ugotavlja, da temeljni čud odraslega človeka samo na teh treh osnovnih občutkih, katerim se pridružujejo seveda še posebne okoliščine. Trdi, da so otroci prosti vsake bojazni, strah občutijo le pred nenadnim trusečem in nepričakovanim premikanjem. Kot dokaz navaja primer, da se dete brez strahu igra s kuncem, dokler ga nismo namenoma navdali s strahom pred zajčkom. To se da lahko doseči na naslednji način: ko se je dete igralo s kuncem, je Watson nenadoma udaril tik ob ušesu otrokovega roke na kovinsko ploščo. Nepričakovani kovinski šum vzbudi pri otroku strah in dete ga pogrešno pripisuje kuncu. Odslej se bo balo kunca. Takisto je s temo. Dete se je začne bati šele, kadar ga je v temi prebudil močan šum, n. pr. blisk, loputanje vrat itd. Ti prvi občutki se dajo silno težko iztebiti.

Čuje se nekoliko čudno, ako učenjak zatrjuje, da nastaja strah otrokov pred kačami in miši na isti način, ali Watsonovo pojasnilo te trditve je brez dvoma popolnoma verjetno. Mati pelje otroka na izprehod in opazi nenadoma kačo ali miš pred seboj. Seveda prestrašena zakriči in dete se bo v bodoče, kadar bo videlo kačo ali miš, vedno spomnilo na materin krik, in se bo balo kače in miši. Čudno je, da je dete že nekoliko ur po porodu zelo občutljivo za razne vrste šuma. Človek bi mislil, da v tej nežni starosti še ni sposobno sprejemati vtise vnanjega sveta. Da je otrok prav za šum tako občutljiv, pojasnjuje Watson s tem, da je bil v materinem telesu popolnoma zavarovan pred vsakim šumom in je živel v popolni tišini.

Priučena bojazen se da pri otroku težko odstraniti. Vsaka mati ve, da se da v tem pogledu samo z neskončno potrpežljivostjo kaj doseči. Dete, ki se je zballo kunca, se mora polagoma navaditi nanj z vsakdanjim stikom, dokler se ne prepriča, da zajček ne povzroča nikakršnega šuma. Pri tem se moramo ogibati vsakega šuma. Le na ta način se bo dete spet privadilo zajčku in se igralo z njim.

Tudi odraslega človeka nauče na tak način, da se boji marsičesa. Potrdilo za to je znani živčni šok, ki so ga občutili pre-

Your Christmas Seals
Make Me a Messenger of Mercy

množi vojaki v svetovni vojni. Vojaki so morali biti nad vse mirni in tihi, da se niso izdali sovražniku, nenadna eksplozija v splošni tišini je prizadela njihovim živcem udarec, ki ga poznamo pod francoskim nazivom choc. Tako živčno razstrojstvo se je dalo popraviti samo z dolgotrajnim in popolnim mirom v zdraviliščih. Često pa so nastopili bolezenski znaki že, ako je padla na tla knjiga. Včasih pa celo brez vidnega vzroka. Zdravniki niso vedeli, kako bi utemeljili pojav, da je bolnik na mah spet zapadel bolezi, dokler niso dognali, da je mimo bolnika šel človek v uniformi. Že sam ta malenkostni pojav je v bolniku vzbudil strahoto one usodne sekunde, da se je ustrašil vsakega uniformiranca.

Pojavom vznemirjene čudi moramo prišteti tudi zardevanje, ali neugodje želodca pred izpiti; tudi "zona, ki oblije človeka", pot, ki mu udari skozi kožo, sta istega izvora. Ti pojavi so tak pogosti, da tvorijo del naše vsakdanje govorice.

Zdravniki so izvršili poizkuse, da-li so plavalci občutljivejši čudi, nego temnolasi ljudje. Merili so bitje žile in srca, dihanje in krvni tlak, kar je vse v zvezi s čudjo. Izkazalo se je, da se ne da postaviti nikakršno pravilo. Toda tudi najfinije pripravave za merjenje ne morejo pokazati, kakke izpremembe so v našem telesu v zvezi z razburjenjem in v kakih meri se pojavljajo te izpremembe.

Znano je, da se vse funkcije našega telesa ne pokore naši volji, nekatere so od nje popolnoma neodvisne. Zato se ne bomo znali nikoli popolnoma obvladati. Izražanje veselja in strahu se skoraj popolnoma odteguje obvladovanju po naši volji. Ta dva občutka imata mnogo skupnega. Tako pri veselju, kakor pri strahu je prizadeto naše srce in v obeh primerih bije hitreje. Pri radosti nam srce poskakuje, kadar pa se bojimo, nam bije nekoliko visoko v vratu. Bojazen in strah se smatrata občudajno za istovetna pojava, pa se pri podrobnem preiskovanju iz-

kaže, da sta si naravnost nasprotna. Kadar smo v strahu, preti zastoj srca, govor nam pove in obvladovanje volje in ma je popolnoma nemogoče; jazen nima teh znakov, pač je obema skupno to, da je telo pripravljeno za beg. V rasti pademo človeku okoli vrata in mu krepko stiskamo roke. di tih notranje veselje ni vpliva na telo. V takih primerih imamo občutek, kakor da bi se srce nenavado tiho in no. Globoko zadovoljstvo zaliva vso notranjost. — (tr)

Pri lasničarju

— Moja žena se hodi k ondulirat. Kako dolgo pa ondulacija?
— Štiri do šest mesecev.
— To je pa preveč. Tako go ne bom mogel tu čakati. cite ji, prosim, da sem odšel mov.

Na izletu

Sofer izletnega avtobusa: se moramo ustaviti, ker se mobil ne more voziti do gr. Po tej strmi poti lahko ho samo osli. Prosim torej d in gospode, naj izstopijo in daljujejo pot peš.

Enako opravilo

— Kaj si pa počela več med neurjem?
— Hčerki sem pripovedala pravljice.
— Torej sva imeli enako pravilo. Jaz sem namreč pisala početnice možu pismo.

V JUGOSLAVIJI

Proba Harve

Na Hitrem Ekspresnem Paro

ILE DE FRANCO

Jan. 13.—Feb. 3.—Feb. 23.

PARIS

FEB. 17.—MARCA 17.

CHAMPLAIN

DEC. 30.—JAN. 20.

Zažigane cone v vse kraje v Jugoslaviji

Na polovico in petov leto vročinsko pooblaščen agent

French Line

306 N. Michigan Ave., Chicago

123 S. Third St., Minneapolis

KNJIŽEVNOST

Knjige Cankarjeve družbe

Koledar Cankarjeve družbe za leto 1934. S sodelovanjem odbora C. D. uredil Talpa. Izdala Cankarjeva družba v Ljubljani. Tiskala Ljudska tiskarna v Mariboru. Mehka vezba, 138 strani.

Jako zanimiva knjiga za vsakega, ki čita s premislekom. Knjiga je seveda — kakor vse ostale knjige Cankarjeve družbe — urejena za socialistično orientirano slovensko delavstvo in vsi ekonomsko-politični članki ter zgodovinski socialni pregledi so spisani z marksističnega vidika. Knjiga za socialistično-delavsko izobrazbo.

Daljši članek "Francoska velika revolucija" je napisal Talpa. O francoski revoluciji je že dosti spisanega, vendar z delavskega stališča še zelo malo. Revolucija sama je brez pomena — eden dogodek več v zgodovini — ako človek ne pozna pravih vzrokov, ki so izpeli revolucijo. To vrzel je Talpa spretno zamašil s tem člankom. Več slik iz časov francoske revolucije ponazoruje čtivo.

Drugi zanimivi in za delavca-marksista poučni članki in razprave v Koledarju so: Imperializem (Ivan Klicar), Zakaj je pojem "Pravična mezza" nezmišeln (Oskar Drenik), Časopisje,

glavni sovražnik zdravega razvoja (Ferdinand Lasalle v prevodu Talpe), Dednost v naravi (Leon Detela) in O deželi, kjer ni marksizma — Zedinjena ameriške države. Zadnji članek, ki je prevod po B. Dowdareju, opisuje ameriško krizo in dobro posveto in resnični položaj današnje Amerike.

Leposlovne prispevke imajo Jože Pahor: Dobroničevo izdajstvo, E. E. Kisch: Socializem osvoboja ženo (prevedel Talpa) in Ina Slokanova, ki ima dve krepki proletarski pesmi: Moltet rudarske žene in Otroci. Tretja pesem je Stavkokaz, prevod Joe Hilla, ameriškega proletarskega poeta, ki je bil med vojno ustreljen v mormonski državi Utah.

Tone Maček razglablja zgodovino delavske pesmi. Ta pesem je že stara, toda njena revolucionarnost se je začela izražati šele v srednjem veku v kmetskih uporih. — Ivan Vukriše v poetičnem stilu delo in trpljenje steklarskih delavcev v spisu V delavnico sem vašo zrl . . . Dober prispevek je tudi Delavski katekizem, ki ga je po Pavlu Lafargueju prevedel Talpa. Zbirko slik, največ simbolov proletarske bede, imata Kaethe Kollwitz in Maksim Sedej; poleg tega sta dva fotografiska posnetka kiparskih del Tineta Kosa.

Potrebno je omeniti tudi to, da je pratika — dnevi, meseci

in godovi — v Koledarju Cankarjeve družbe stisnjena na eno stran. Praktičen sistem! Drugi koledarji navadno porabijo dvanajst strani za to reč

Naš svetovni nazor. Teorija in razvoj dialektičnega materializma. Po Thalheimerju in drugih teoretikih socializma privedil Sigma. Mehka vezba, 108 strani.

Ta knjižica — prva te vrste v našem jeziku — je velike važnosti za vsakega, ki hoče spoznati marksistično filozofijo in njeno podlago, dialektiko. Dialektični ali historični materializem, v Ameriki nazvan tudi ekonomski determinizem, je nov svetovni nazor, na čigar podlagi pojmujejo in si tolmačimo zgodovino ter sploh ves razvoj človeške družbe v popolnoma drugačni luči od vseh ostalih religioznih in filozofskih nazorov, katerih ni malo.

Knjižica obravnava vero, grški materializem, grški idealizem, pregled razvoja filozofije do Hegla, višek meščanske filozofije v Nemčiji za časa Hegla in Feuerbacha, od naravoslovnega k dialektičnemu materializmu, dialektiko, materialistično spoznavno teorijo in zgodovinsko teorijo dialektičnega materializma. — Razprava je strogo znanstvena in obdelavani predmeti so poljudno razloženi, da jih tudi preprost čitatelj lahko razume.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vse pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerno, enotako dolo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4904

Chicago, Ill.

Tam se dajo na voljo tudi vse ustrezne poizkušice